

Основні ризики закупівель товарів, робіт та послуг у сфері освіти

Освіта
в нових громадах

Відадося

Порадник для голів
та управлінців освітою
територіальних громад

УДК 352.07:37.014.3

Основні ризики закупівель товарів, робіт та послуг у сфері освіти: Порадник для уповноважених осіб та керівників відділів закупівель, які проводять закупівлі для закладів освіти / Нос О. / за заг. ред. Протасової Н., Полторак В., Жабенко Л., Пуцовой А. – К. : Швейцарсько-український проєкт DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти», 2022. – 43 с.

ISBN 978-966-137-132-2

На різних етапах закупівель можуть виникати ризики як в процесі планування закупівлі, так під час виконання договору.

Авторами порадника проаналізовано випадки оскарження закупівель, проведених для сфери освіти та схожих за предметом закупівель.

УДК 352.07:37.014.3

Відповідальні за випуск: **Полторак В., Жабенко Л., Пуцова А., Сидоренко Н.**

Видано за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги. Продаж заборонено

Видання здійснено за підтримки Швейцарії
в рамках впровадження Швейцарсько-українського проєкту DECIDE -
«Децентралізація для розвитку демократичної освіти» (www.decide.in.ua).

Друк профінансовано Швейцарією через SDC в рамках
Швейцарсько-українського проєкту DECIDE -
«Децентралізація для розвитку демократичної освіти» (www.decide.in.ua).

PÄDAGOGISCHE
HOCHSCHULE
ZÜRICH

ISBN 978-966-137-132-2

© Швейцарсько-український проєкт DECIDE -
«Децентралізація для розвитку демократичної освіти», 2022

ЗМІСТ

1. Вступ	4
2. Спільні ризики на для закупівель товарів, робіт та послуг	5
2.1. Ризики, пов'язані з недотриманням законодавства.....	5
2.2. Коли Державна аудиторська служба України здійснює моніторинг закупівель.....	8
2.3. Відповідальність за порушення Закону.....	9
2.4. Ризики, пов'язані з невиконанням договору та етапи, на яких вони виникають.....	11
3. Ризики при закупівлях робіт та послуг з ремонту від проектування до нагляду. Розбір практики АМКУ та ДАСУ	12
3.1. Етап планування.....	12
3.1.2. Строки виконання робіт/надання послуг.....	12
3.1.3. Визначення предмету закупівлі.....	14
3.1.4. Очікувана вартість.....	15
3.2. Технічна специфікація/технічне завдання.....	16
3.3. Кваліфікаційні критерії.....	18
3.4. Договірна ціна.....	20
3.5. Закупівля додаткових робіт/послуг.....	22
4. Ризики при закупівлях товарів для потреб освіти	24
4.1. Етап планування.....	24
4.1.1. Коли поділ не є порушенням.....	24
4.1.1.1. Закупівлі на початку року: тимчасовий та постійний кошторис.....	24
4.1.1.2. Закупівля на непередбачувані потреби (у т.ч. зекономлені та додатково виділені кошти).....	25
5. Технічна специфікація	33
6. Кваліфікаційні критерії	35
7. Ціна договору та зміна ціни за одиницю	35
8. Аномально низька ціна тендерної пропозиції	38
9. Нецінові критерії	40
10. Право учасників на виправлення невідповідностей	42

1. Вступ

На різних етапах закупівель можуть виникати ризики як в процесі планування закупівлі, так під час виконання договору.

Авторами poradnika проаналізовано випадки оскарження закупівель, проведених для сфери освіти та схожих за предметом закупівель.

Сподіваємось, що poradnik допоможе замовникам розібратись у нюансах законодавства та дозволить уникнути помилок і порушень. Наведені приклади закупівель та оскарження допоможуть замовнику в проведенні власних закупівель та обранні правильних рішень під час їх планування, формування тендерної документації для торгів та оцінки пропозиції.

Усі ризики взяті з реальних закупівель у системі Prozorro.

2. Спільні ризики для закупівель товарів, робіт та послуг

Не всі ризики під час проведення закупівель пов'язані з корупцією або недотриманням вимог законодавства. Часто причиною виникнення ризиків є нечіткі формулювання технічних вимог, відсутність системної роботи з ринком та помилки під час укладення договорів. У цьому poradniky пропонується розглянути основні ризики, які виникають при здійсненні закупівель.

2.1. Ризики, пов'язані з недотриманням законодавства

[Національне агентство з питань запобігання корупції \(НАЗК\) визначило 25 типових корупційних ризиків у публічних закупівлях та надало поради щодо їх усунення.](#)

Серед основних таких ризиків НАЗК називають:

- завищення очікуваної вартості закупівлі, її обсягів;
- штучне розділення предмета закупівлі для уникнення конкурентних процедур;
- дискримінаційні умови тендерної документації та обмеження конкуренції;
- необґрунтоване застосування переговорної процедури закупівлі;
- необ'єктивність та упередженість під час розгляду тендерної пропозиції;
- вимагання паперових документів у складі тендерної пропозиції та зразків товару (продукції);
- необґрунтоване внесення змін до договору про закупівлю через укладення додаткових угод;
- недопостачання товарів (робіт/послуг), приймання продукції, яка не відповідає умовам договору, тощо.

Деякі з зазначених НАЗК корупційних ризиків також часто трапляються і через помилки замовників під час здійснення закупівель. Такі помилки врешті впливають як на терміни укладання договору, так і на якість робіт/послуг/товарів та виконання договору в цілому.

Підкреслимо, що Законом України «Про публічні закупівлі» (надалі – Закон) заборонено поділ предмета закупівлі на частини та проведення закупівель без застосування процедур закупівель/спрощених закупівель, визначених цим Законом. Так, [відповідно до ч. 10 ст. 3 Закону](#), забороняється придбання товарів, робіт і послуг до/без проведення процедур закупівель/спрощених закупівель, визначених цим Законом, та укладення договорів про закупівлю, які передбачають оплату замовником товарів, робіт і послуг до/без проведення процедур закупівель/спрощених закупівель, визначених цим Законом.

Замовник не має права ділити предмет закупівлі на частини з метою уникнення проведення процедури відкритих торгів/спрощених закупівель або застосування цього Закону, зокрема положень [ч. 3 ст. 10](#).

Також не забуваємо, що, [відповідно до ч. 2 ст. 40 Закону](#), переговорна процедура закупівлі застосовується замовником як виняток у разі:

- 1 якщо було двічі відмінено процедуру відкритих торгів, у тому числі частково (за лотом), через відсутність достатньої кількості тендерних пропозицій, визначеної цим Законом. При цьому предмет закупівлі, його технічні та якісні характеристики, а також вимоги до учасника процедури закупівлі не повинні відрізнятися від вимог, що були визначені замовником у тендерній документації;
- 2 якщо роботи, товари чи послуги можуть бути виконані, поставлені чи надані виключно певним суб'єктом господарювання за наявності одного з таких випадків:
 - предмет закупівлі полягає у створенні або придбанні витвору мистецтва або художнього виконання;
 - укладення договору про закупівлю з переможцем архітектурного або мистецького конкурсу;
 - відсутність конкуренції з технічних причин, яка має бути документально підтверджена замовником;
 - існує необхідність захисту прав інтелектуальної власності;
 - укладення договору з постачальником “останньої надії” на постачання електричної енергії або природного газу;
- 3 якщо у замовника виникла нагальна потреба здійснити закупівлю у разі:
 - виникнення особливих економічних чи соціальних обставин, пов'язаних з негайною ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій, що унеможливають дотримання замовником строків для проведення тендеру;
 - надання у встановленому порядку Україною гуманітарної допомоги іншим державам;
 - розірвання договору про закупівлю з вини учасника на строк, достатній для проведення тендеру в обсязі, що не перевищує 20 відсотків суми, визначеної в договорі про закупівлю, який розірваний з вини такого учасника. Застосування переговорної процедури закупівлі в такому випадку здійснюється за рішенням замовника щодо кожного тендеру;

- оскарження прийнятих рішень, дій чи бездіяльності замовника щодо тендеру, який триває, після розгляду/оцінки тендерних пропозицій учасників, в обсязі, що не перевищує 20 відсотків від очікуваної вартості тендеру, що оскаржується;
 - здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб оборони під час дії правового режиму воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях замовниками, визначеними у Законі України “Про оборонні закупівлі”;
- 4 якщо після укладення договору про закупівлю у замовника виникла необхідність у постачанні додаткового обсягу товару у того самого постачальника, якщо в разі зміни постачальника замовник був би вимушений придбати товар з іншими технічними характеристиками, що призвело б до виникнення несумісності, пов’язаної з експлуатацією і технічним обслуговуванням. Закупівля додаткового обсягу товару у того самого постачальника здійснюється протягом трьох років після укладення договору про закупівлю, якщо загальна вартість такого постачання не перевищує 50 відсотків ціни договору про закупівлю;
 - 5 якщо після укладення договору про закупівлю у замовника виникла необхідність у закупівлі додаткових аналогічних робіт чи послуг у того самого учасника. Можливість і умови таких додаткових робіт чи послуг можуть бути передбачені в основному договорі про закупівлю, укладеному за результатами проведення тендеру. Закупівля додаткових аналогічних робіт чи послуг у того самого учасника здійснюється протягом трьох років після укладення договору про закупівлю, якщо загальна вартість таких робіт чи послуг не перевищує 50 відсотків ціни основного договору про закупівлю, укладеного за результатами проведення тендеру;
 - 6 закупівлі товарів за процедурою відновлення платоспроможності боржника згідно із законодавством;
 - 7 закупівлі юридичних послуг, пов’язаних із захистом прав та інтересів України, у тому числі з метою захисту національної безпеки і оборони, під час врегулювання спорів щодо розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб’єкта та України, на підставі рішення Кабінету Міністрів України або рішень Ради національної безпеки і оборони України, введених у дію в порядку, визначеному Законом, а також закупівлі товарів, робіт і послуг у разі участі замовника на підставі рішення Кабінету Міністрів України в міжнародних виставкових заходах.

Отже, недотримання вимог, встановлених Законом, виникає, зокрема, якщо:

- без використання електронної системи закупівель укладається кілька договорів на суми менше 50 тис. грн на частини предмета закупівлі у випадку, коли загальна очікувана вартість за предметом закупівлі перевищує або дорівнює 50 тис. грн;
- замість процедури відкритих торгів на предмет закупівлі, проводиться спрощена закупівля на окремі частини предмета закупівлі;
- проведення відкритих торгів на частини предмета закупівлі замість проведення відкритих торгів з публікацією англійською мовою у разі, якщо очікувана вартість закупівлі перевищує суму, еквівалентну для товарів і послуг – 133 тисячам євро та для робіт – 5 150 тисячам євро;
- неправомірне проведення переговорної процедури.

2.2. Коли Державна аудиторська служба України здійснює моніторинг закупівель?

З січня по серпень 2021 року Держаудитслужба (ДАСУ) розпочала і завершила понад 6 тисяч моніторинрів закупівель. Серед них у 80 % випадків ДАСУ виявила порушення законодавства.

Результати моніторингу закупівель Держаудитслужбою за січень-серпень 2021 р.

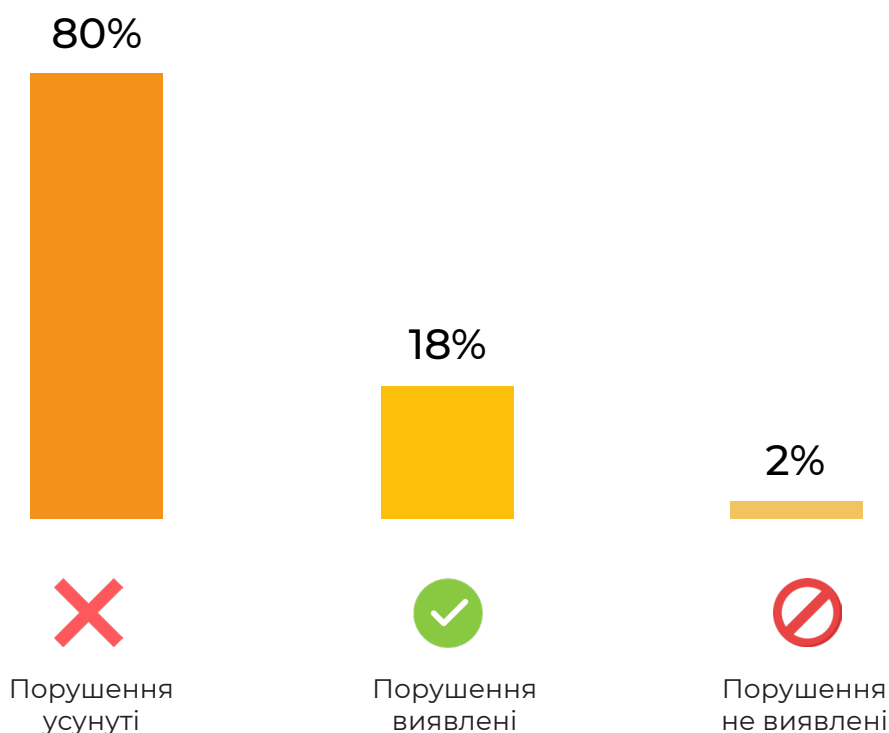

Рис. 1. Результати моніторингу ДАСУ за січень-серпень 2021 р.

Державна аудиторська служба здійснює моніторинг закупівель для виявлення порушень у сфері закупівель. [Порядок здійснення моніторингу визначений ст. 8 Закону](#). Відповідно до ч. 2 ст. 8, рішення про початок моніторингу процедури закупівлі приймає керівник органу державного фінансового контролю або його заступник (або уповноважена керівником особа) за наявності однієї чи декількох із таких підстав:

- дані автоматичних індикаторів ризиків;
- інформація, отримана від органів державної влади, народних депутатів України, органів місцевого самоврядування, про наявність ознак порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель;
- повідомлення в засобах масової інформації, що містять відомості про наявність ознак порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель;

- 4 виявлені органом державного фінансового контролю ознаки порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель в інформації, оприлюдненій в електронній системі закупівель;
- 5 інформація, отримана від громадських об'єднань, про наявність ознак порушення (порушень) законодавства у сфері публічних закупівель, виявлених за результатами громадського контролю у сфері публічних закупівель відповідно до [ст. 7 цього Закону](#).

З січня по серпень 2021 року основною підставою проведення моніторингів ДАСУ були ознаки порушень, виявлені органами державного фінансового контролю.

Підстави для здійснення моніторингів закупівель ДАСУ у січні-серпні 2021 р.

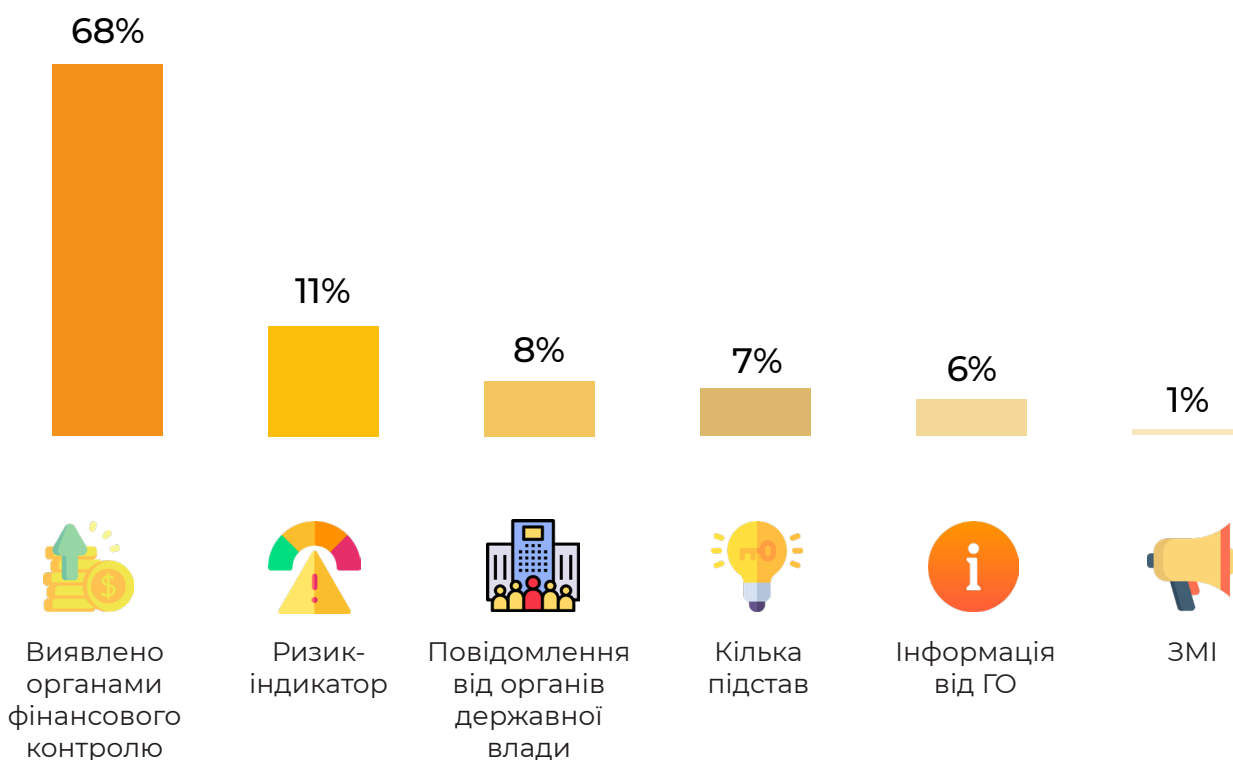

Рис. 2. Підстави для здійснення моніторингів ДАСУ січень-серпень 2021 р.

2.3. Відповідальність за порушення Закону

Відповідно до [ст. 164¹⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення](#), порушення Закону тягнуть за собою накладання штрафу на службових (посадових) уповноважених осіб замовника у таких випадках:

- Порушення порядку визначення предмета закупівлі; несвоєчасне надання або ненадання замовником роз'яснень щодо змісту тендерної документації; тендерна документація не відповідає вимогам Закону; розмір забезпечення тендерної пропозиції, встановлений у тендерній документації, перевищує межі, визначені Законом; неоприлюднення або порушення строків оприлюднення інформації про закупівлі; неоприлюднення або порушення порядку оприлюднення інформації про закупівлі, що здійснюються відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)»; ненадання інформації, документів у випадках, передбачених Законом; порушення строків розгляду тендерної пропозиції – тягнуть за собою накладення штрафу на службових (посадових), уповноважених осіб замовника у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, тягнуть за собою накладення штрафу на службових (посадових), уповноважених осіб замовника у розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

- Придбання товарів, робіт і послуг до/без проведення процедур закупівель/спрощених закупівель відповідно до вимог Закону.
- Застосування конкурентного діалогу, або торгів з обмеженою участю, або переговорної процедури закупівлі на умовах, не передбачених Законом.
- Невідхилення тендерних пропозицій, які підлягали відхиленню відповідно до Закону; відхилення тендерних пропозицій на підставах, не передбачених Законом, або не відповідно до вимог Закону (безпідставне відхилення).
- Укладення з учасником, який став переможцем процедури закупівлі, договору про закупівлю, умови якого не відповідають вимогам тендерної документації та/або тендерної пропозиції переможця процедури закупівлі.
- Внесення змін до істотних умов договору про закупівлю у випадках, не передбачених Законом; внесення недостовірних персональних даних до електронної системи закупівель та неоновлення у разі їх зміни; порушення строків оприлюднення тендерної документації – тягнуть за собою накладення штрафу на службових (посадових), уповноважених осіб замовника від тисячі п'ятсот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, тягнуть за собою накладення штрафу на службових (посадових), уповноважених осіб замовника від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

- Невиконання рішення Антимонопольного комітету України (АМКУ) як органу оскарження за результатами розгляду скарг суб'єктів оскарження, подання яких передбачено Законом, тягне за собою накладення штрафу на керівника замовника від двох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.
- Укладення договорів, які передбачають оплату замовником товарів, робіт і послуг до/без проведення процедур закупівель/спрощених закупівель, визначених Законом, тягне за собою накладення штрафу на керівника замовника від двох до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2.4. Ризики, пов'язані з невиконанням договору, та етапи, на яких вони виникають

Розглянемо основні ризики залежно від суті ризику та етапу його виникнення.

Таблиця 1: Основні ризики закупівель			
Підкатегорія ризику	Суть ризику	Етап закупівлі, на якому можна усунути ризик	Етап, на якому «працює» ризик
Зрив виконання договору	Отримання неякісного товару/послуги/роботи	Планування закупівлі: складання технічної документації та проєкту договору	Виконання договору
	Невчасні поставки товару або зрив термінів надання послуг чи виконання робіт	Планування закупівлі: складання технічної документації та проєкту договору	Виконання договору
Завищена ціна договору	Завищена очікувана вартість	Планування закупівлі: складання технічної документації та аналіз ринку	Проведення закупівлі
	Відсутність конкуренції на торгах	Планування закупівлі: умови тендеру, аналіз ринку	Проведення закупівлі
Зрив термінів проведення закупівлі (невчасне укладання договору)	Відміна закупівлі через порушення законодавства	Планування закупівлі: умови тендеру	Проведення закупівлі
	Відсутність конкуренції на торгах	Планування закупівлі: умови тендеру, аналіз ринку	Проведення закупівлі
	Затягування закупівель через оскарження	Планування закупівлі: умови тендеру, аналіз ринку	Проведення закупівлі

Як видно з таблиці 1, більшості ризиків можна запобігти на етапі планування. Далі більш ретельно розглянемо ризики, які виникають при здійсненні різних закупівель.

Окремо виділимо ризики недотримання Закону, які виникають на етапі планування та пов'язані з проведенням закупівель або укладанням договорів без проведення процедур закупівель/спрощених закупівель, передбачених Законом.

3. Ризики при закупівлях робіт та послуг з ремонту від проєктування до нагляду. Розбір практики АМКУ та ДАСУ

3.1. Етап планування

При здійсненні закупівель робіт та послуг, як і під час здійсненні інших закупівель, більшість ризиків закладається ще на етапі планування. Особливості закупівель робіт та послуг з ремонту порівняно з іншими закупівлями вимагають більш ретельного планування: необхідно визначити, який саме ремонт потрібен: капітальний чи поточний. Крім того, оскільки роботи з капітального ремонту, наприклад, вимагають розробки та експертизи проєктної документації, а при поточному ремонті необхідно обов'язково скласти як мінімум дефектний акт, усе це потребує додаткового часу на проведення закупівель та виконання робіт/послуг.

3.1.2. Строки виконання робіт/надання послуг

Важливим моментом під час планування робіт або послуг є завчасність та визначення строків проведення закупівлі.

Таблиця 2: Етапи будівництва та ремонту

Етап	Капітальний ремонт/будівництво	Поточний ремонт
1	Передпроєктні роботи	-
2	Розробка проєкту	Складання дефектного акта або за рішенням замовника – розробка проєкту
3	Експертиза проєкту	-
4	Виконання робіт, технічний та авторський нагляд	Виконання послуг, технічний нагляд
5	Експлуатація	Експлуатація

Слід пам'ятати, що через специфіку виконання багатьох видів ремонтних робіт замовник має забезпечити укладання договору в термін, який надає можливість виконання таких робіт/послуг у сприятливий період року. Наприклад, відповідно до [ДСТУ-Н Б В.2.6-214:2016 «Настанова з улаштування та експлуатації дахів будинків, будівель і споруд»](#), улаштування покрівель мають певні обмеження в залежності від погодних умов (див. таблицю 3).

Таблиця 3: Можливість улаштування покрівлі в залежності від несприятливих погодних умов

Погодні умови	Вид покрівлі						
	рулонні				мастикові		штучні
	на гарячих клеючих мастиках	на холодних клеючих мастиках	на основі наплавлених руберойдів	на основі плівкових полімерних матеріалів	на основі емульсійних матеріалів	на основі розчинів полімерів	волокнисто-цементні, черепичні, металеві, полімерні мембрани
Сніговий покрив	-	-	±	±	-	-	+
Температура нижче 0 °C	±	±	+	+	-	+	+
Опади у вигляді мокрого снігу та/або дощу	-	-	-	±	-	-	+

Позначки:

- «+» - улаштування покрівлі можливо;
- улаштування покрівлі неможливо;
- «±» - улаштування покрівлі утруднено.

Примітка. При ожеледі, тумані, грозі або вітрі із швидкістю більше 15 м/с улаштування покрівлі неможливо.

УВАГА! У разі неправильного планування та оцінки строків виконання тих або інших робіт/послуг, укладання договору на виконання робіт/послуг з ремонту може бути несвоєчасними. Для уникнення ризику зриву виконання запланованих робіт/послуг підготовча робота, необхідна для планування закупівлі, має здійснюватися завчасно. Також замовник може провести консультації з ринком для визначення приблизних термінів кожного з етапів будівництва або ремонту.

3.1.3. Визначення предмета закупівлі

Коректне визначення предмета закупівлі значною мірою впливає на зменшення ризиків проведення закупівель робіт/послуг. Зокрема, неправильне визначення предмета закупівлі може призвести до її відміни і, як наслідок, зриву термінів виконання робіт/послуг.

Відповідно до [ч. 1 ст. 3 Закону](#), Закон застосовується:

- 1 до замовників, визначених [п. 1-3 ч. 1 ст. 2 цього Закону](#), за умови, що вартість предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 200 тисяч гривень, а робіт – 1,5 мільйона гривень;
- 2 до замовників, визначених [п. 4 ч. 1 ст. 2 цього Закону](#), за умови, що вартість предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 1 мільйон гривень, а робіт – 5 мільйонів гривень;
- 3 до замовників, визначених [ч. 1 ст. 2 цього Закону](#), які здійснюють спрощені закупівлі відповідно до цього Закону та/або укладають договори без використання електронної системи закупівель відповідно до ч. 2, 3 і 7 цієї статті.

Отже, неправильно визначивши предмет закупівлі (наприклад, послуги замість робіт), замовник може порушити Закон та обрати неправильну процедуру закупівлі.

Згідно з [п. 21 ст. 1 Закону](#), **послуги** – будь-який предмет закупівлі, крім товарів і робіт, зокрема транспортні послуги, освоєння технологій, наукові дослідження, науково-дослідні або дослідно-конструкторські розробки, медичне та побутове обслуговування, найм (оренда), лізинг, а також фінансові та консультаційні послуги, поточний ремонт, поточний ремонт з розробленням проєктної документації.

Відповідно до [п. 27 ст. 1 Закону](#), **роботи** – розроблення проєктної документації на об'єкти будівництва, науково-проєктної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування, будівництво нових, розширення, реконструкція, капітальний ремонт та реставрація існуючих об'єктів і споруд виробничого та невиробничого призначення, роботи з будівництва об'єктів з розробленням проєктної документації, роботи з нормування в будівництві, геологорозвідувальні роботи, технічне переоснащення діючих підприємств та супровідні роботам послуги, у тому числі геодезичні роботи, буріння, сейсмічні дослідження, аеро- і супутникова фотозйомка та інші послуги, що включаються до кошторисної вартості робіт, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих робіт.

Порядок визначення предмета закупівлі затверджений [Наказом Мінекономіки № 708 від 15.04.2020р.](#)

Практика ДАСУ

В закупівлі [UA-2021-08-17-001950-b](#) замовник визначив закупівлю виготовлення проєктно-кошторисної документації щодо об'єкта «Капітальний ремонт консультативно-діагностичної поліклініки...» як послугу, що суперечить [п. 27 ч. 1 ст. 1 Закону](#). У висновку за результатами моніторингу управління Західного офісу Держаудитслужби в Хмельницькій області зобов'язало здійснити заходи щодо усунення виявлених порушень у встановленому законом порядку, зокрема в межах законодавства вжити заходів щодо відміни тендеру відповідно до [п. 2 ч. 1 ст. 32 Закону](#).

Поради для мінімізації ризиків:

- Визначати предмет закупівлі з урахуванням усіх чинних норм.
- Не допускати поділу предмета закупівлі.

3.1.4. Очікувана вартість

Некоректно сформована очікувана вартість, зокрема визначення вартості проєктних, науково-проєктних, вишукувальних робіт та експертизи проєктної документації, може стати причиною зриву запланованих строків виконання робіт/послуг та відсутності мінімальної кількості учасників на торгах або призвести до зниження якості робіт/послуг (у випадку, якщо вартість занижена) або, навпаки, до необґрунтованої додаткової витрати бюджетних коштів (у випадку, якщо вартість завищена).

Для того, щоб уникнути зазначених вище ризиків, при закупівлі будівельних робіт або послуг з ремонту варто дотримуватись таких правил:

- Оголошувати закупівлю на проведення робіт/надання послуг з актуальним проєктом/дефектним актом на виконання робіт/послуг, який розроблений відповідно до чинних на момент оголошення кошторисних норм, а у випадку, якщо проєкт розроблений раніше (наприклад, проєкт 2019 року, а закупівлю на роботи планується провести у 2021, варто провести коригування проєкту).
- Під час визначення очікуваної вартості дотримуватись ДСТУ Б Д.1.1-1:2013, ДСТУ Б Д.1.1-7:2013 та ресурсних елементних кошторисних норм на відповідні види будівельних робіт (ДСТУ).

Таблиця 4: Показники вартості проєктних робіт за категоріями складності об'єктів невикористаного призначення у відсотках

Чергове число	Розрахункова база, тис. грн.*	Категорія складності об'єктів				
		I	II	III	IV	V
1	До 500	4,41	5,29	6,28	7,14	8,01
2	500-1000	4,41-4,21	5,29-5,03	6,28-5,99	7,14-6,77	8,01-7,57
3	1000-2000	4,21-4,02	5,03-4,80	5,99-5,72	6,77-6,43	7,57-7,18
4	2000-5000	4,02-3,51	5,80-4,22	5,72-5,03	6,43-5,56	7,18-6,23
5	5000-15000	3,51-2,56	4,22-2,97	5,03-3,73	5,56-4,16	6,23-4,45
6	15000-25000	-	-	3,73-3,02	4,16-3,34	4,45-3,58
7	25000-50000	-	-	3,02-1,94	3,34-2,20	3,58-2,48
8	Понад 50000	-	-	1,94	2,20	2,48

* Проміжні значення визначаються методом інтерполяції

3.2. Технічна специфікація/технічне завдання

Чи не найважливішою складовою тендерної документації при проведенні закупівель є технічне завдання з максимально повною інформацією щодо об'ємів та видів робіт/послуг, які планує придбати замовник.

Відповідно до [ч. 2 ст. 22 Закону](#), у тендерній документації зазначається інформація про необхідні технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі, у тому числі відповідну технічну специфікацію (у разі потреби – плани, креслення, малюнки чи опис предмета закупівлі). Технічні, якісні характеристики предмета закупівлі та технічні специфікації до предмета закупівлі повинні визначитися замовником з урахуванням вимог, визначених [ч. 4 ст. 5 цього Закону](#): замовники не мають права встановлювати жодних дискримінаційних вимог до учасників.

Важливо! Згідно з [ч.2 ст. 23 Закону](#), у разі якщо предмет закупівлі в подальшому буде використовуватися фізичними особами, технічні специфікації повинні складатися з урахуванням потреб осіб з інвалідністю або проєктувальних вимог для врахування потреб усіх категорій користувачів.

Відповідно до [п. 6.2.2. ДСТУ Б.Д.1.1-1:2013 «Правила визначення вартості будівництва»](#), для розрахунку пропозиції учасника конкурсних торгів замовник надає підряднику відомість обсягів робіт, що закуповуються замовником, відомість ресурсів до неї з відповідними кошторисними цінами або без цін чи затверджену проєктну документацію.

Важливо! Для забезпечення конкуренції на торгах учасники повинні мати інформацію про конкретні види та точні обсяги робіт/послуг, порядок їх виконання. Відсутність повної інформації про предмет закупівлі, яка необхідна для коректного розрахунку ціни пропозиції, крім зменшення конкуренції на торгах, може призвести до зриву виконання умов договору та виконання робіт/послуг неналежної якості.

Відповідно до [ч. 6 ст. 33 Закону](#), замовник укладає договір про закупівлю з учасником, який визнаний переможцем торгів відповідно до вимог тендерної документації та пропозиції учасника-переможця. Так само, згідно з [ч. 4 ст. 41 Закону](#), умови договору про закупівлю не повинні відрізнятися від змісту тендерної пропозиції за результатами аукціону (у тому числі ціни за одиницю товару) переможця процедури закупівлі, крім випадків визначення грошового еквівалента зобов'язання в іноземній валюті та/або випадків перерахунку ціни за результатами електронного аукціону в бік зменшення ціни тендерної пропозиції/пропозиції учасника без зменшення обсягів закупівлі.

Відсутність інформації щодо обсягів робіт/послуг фактично унеможлиблює коректний розрахунок договірної ціни, оскільки інформація про конкретні технічні та кількісні характеристики не зазначена у повному обсязі. За таких умов учасники торгів надають не фактичну ціну на конкретний перелік та обсяги робіт/послуг, а узагальнені граничні дані про ціну робіт/послуг невідомого обсягу. Такий підхід фактично унеможлиблює контроль за виконанням договору: оскільки умови договору не можуть відрізнитись від умов закупівлі та змісту тендерної пропозиції переможця, то і договір не буде містити конкретних вимог до обсягів та видів робіт/послуг.

Для уникнення зазначених ризиків замовнику варто у документації до закупівлі чітко зазначати об'єми та види робіт/послуг, оскільки змінити технічні умови у договорі та зробити їх відмінними від умов тендеру неможливо.

Практика ДАСУ

Технічні вимоги та умови тендерної документації не можуть бути відмінними від умов тендеру.

[У закупівлі робіт з реконструкції UA-2021-06-23-004335-с](#) замовник у проєкті договору зазначив наступне: «Проєкт договору не є остаточним і вичерпним і може бути доповнений і скоригований під час укладання договору з учасником-переможцем торгів залежно від специфіки предмета, характеру, інших умов конкретного договору». За результатами моніторингу замовнику довелося скасувати закупівлю.

Важливо! Відповідно до [Постанови КМУ № 710 від 11.10.2016 «Про ефективне використання державних коштів»](#), органи місцевого самоврядування мають затвердити заходи щодо ефективного та раціонального використання бюджетних коштів, а також забезпечити оприлюднення обґрунтування технічних та якісних характеристик предмета закупівлі, його очікуваної вартості та/або розміру бюджетного призначення на власному веб-сайті протягом п'яти робочих днів з дня оприлюднення оголошення про проведення конкурентної процедури закупівель або повідомлення про намір укласти договір про закупівлю за результатами переговорної процедури закупівель.

Крім зазначених вище ризиків, внесення дискримінаційних вимог до технічного завдання також може зменшувати конкуренцію на торгах і, як наслідок, призвести до завищеної вартості договору та/або до зриву запланованих термінів виконання робіт/послуг через недостатню кількість учасників закупівель.

Для уникнення цього ризику замовнику потрібно уникати дискримінаційних вимог закупівлі. Зокрема, відповідно до [ч. 4 ст. 23 Закону](#), технічні специфікації не повинні містити посилання на конкретні марку чи виробника або на конкретний процес, що характеризує продукт чи послугу певного суб'єкта господарювання, чи на торгові марки, патенти, типи або конкретне місце походження чи спосіб виробництва. У разі якщо таке посилання є необхідним, воно повинно бути обґрунтованим та містити вираз «або еквівалент».

3.3. Кваліфікаційні критерії

Відповідно до ст. 16 Закону, замовник установлює один або декілька з таких кваліфікаційних критеріїв:

- 1 наявність в учасника процедури закупівлі обладнання, матеріально-технічної бази та технологій;
- 2 наявність в учасника процедури закупівлі працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід;
- 3 наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного (аналогічних) за предметом закупівлі договору (договорів);
- 4 наявність фінансової спроможності, яка підтверджується фінансовою звітністю.

Якщо для закупівлі робіт або послуг замовник встановлює кваліфікаційний критерій, такий як наявність обладнання, матеріально-технічної бази і технологій та/або наявність працівників, які мають необхідні знання та досвід, учасник може для підтвердження своєї відповідності такому критерію залучити спроможності інших суб'єктів господарювання як субпідрядників/співвиконавців.

Одним з основних ризиків при складанні кваліфікаційних критеріїв є ризик затягування закупівлі внаслідок оскарження умов тендерної документації через установлені дискримінаційні вимоги.

Для уникнення цього ризику замовнику рекомендується не встановлювати умов, які можуть штучно обмежувати конкуренцію.

Усі кваліфікаційні вимоги мають бути чітко обґрунтовані. Зокрема, дискримінаційними є вимоги підтвердити наявність працевлаштованих в учасника працівників у певній кількості та певної кваліфікації, наявність певної кількості аналогічних договорів за конкретний період, певне розташування приміщень замовника, наявність аналогічних договорів з бюджетними установами тощо.

Практика АМКУ. Наявність працівників необхідної кваліфікації

У закупівлі [виготовлення проектно-кошторисної документації UA-2021-03-24-006988-а](#) для документального підтвердження наявності працівників, достатньої для виконання проектних робіт кваліфікації, учасник у складі тендерної пропозиції мав підтвердити трудові відносини та надати копії кваліфікаційних сертифікатів відповідних категорій, які дають право на виконання робіт щодо об'єктів відповідного класу наслідків (відповідальності) за спеціалізаціями:

інженер-проектувальник технології будівельного виробництва (провідний інженер-проектувальник);

інженер-проектувальник з кошторисної документації;

інженер-проектувальник з будівництва в частині забезпечення механічного опору та стійкості;

інженер-проектувальник з будівництва в частині забезпечення безпеки експлуатації, забезпечення захисту від шуму;

сертифікований інженер з охорони праці (будівництво) не нижче II категорії – не менше 1 особи.

Для документального підтвердження наявності досвіду працівників учаснику необхідно у складі тендерної пропозиції надати трудові книжки (всі заповнені сторінки трудових книжок) та накази про призначення на посаду/суміщення посад (у разі суміщення посад)/сумісництво (у разі сумісництва) на всіх працівників, зазначених у довідці, та які містять посаду працівника, зазначену учасником у довідці.

У результаті розгляду скарги АМКУ зобов'язало замовника внести зміни до тендерної документації, оскільки взяти участь у процедурі закупівлі матимуть право суб'єкти господарювання, які зможуть надати трудові книжки та накази про призначення на посаду/суміщення посад на всіх працівників, а це є дискримінаційним стосовно інших суб'єктів господарювання, у тому числі скаржника.

Практика АМКУ. Наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного (аналогічних) за предметом закупівлі договору (договорів)

У закупівлі [капітального ремонту будівлі UA-2021-03-16-004335-b](#) на підтвердження наявності необхідного досвіду замовник, зокрема, вимагав підтвердити досвід повного виконання не менше ніж трьох аналогічних договорів шляхом надання відповідних підтверджуючих документів, що визначені цією документацією, а тендерна документація містила такі вимоги: «Якщо учасник має досвід виконання аналогічних договорів, що укладені із суб'єктами, які є замовниками в розумінні [п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону](#) (в період дії з 19.04.2020, або так само, які є замовниками в розумінні п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону в період дії до 19.04.2020), такий учасник повинен надати визначене цією документацією документальне підтвердження щодо виконання не менше ніж трьох аналогічних договорів, укладених з такими замовниками.

Якщо загальна кількість укладених договорів із суб'єктами, які є замовниками в розумінні п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону (в період дії з 19.04.2020, або так само, які є замовниками в розумінні п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону в період дії до 19.04.2020), є меншою ніж три, учасник повинен надати у складі пропозиції визначене вище документальне підтвердження щодо виконання тих договорів, які були укладені із вказаними замовниками (у будь-якому разі зі збереженням загальної кількості аналогічних договорів, документальне підтвердження виконання щодо яких має бути надане у складі тендерної пропозиції згідно з вимогами цієї тендерної документації).

Відсутність досвіду виконання аналогічних договорів, укладених із суб'єктами, які є замовниками в розумінні п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону (в період дії з 19.04.2020, або так само, які є замовниками в розумінні п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону в період дії до 19.04.2020), та за умови наявності досвіду виконання аналогічних договорів, укладених з іншими суб'єктами (але в будь-якому разі з дотриманням вимог щодо загальної кількості таких аналогічних договорів згідно з цією документацією, щодо виконання яких учасником у порядку цієї документації має бути надано належне документальне підтвердження), не є підставою для відхилення тендерної пропозиції учасника».

За результатами розгляду скарги, колегія АМКУ зобов'язала замовника внести зміни до тендерної документації, оскільки виконати наведену вище умову документації матимуть можливість учасники, які зможуть надати не менше трьох договорів, що є дискримінаційним стосовно інших суб'єктів господарювання, у тому числі скаржника. Також у висновку колегія АМКУ зазначила, що дії замовника в частині встановлення у документації наведених вище вимог порушують вимоги ст. 5 та [ч. 4 ст. 22 Закону](#), якими передбачена недискримінація учасників, а також права та законні інтереси скаржника, пов'язані з його участю у процедурі закупівлі, та принципи недискримінації учасників і рівне ставлення до них, передбачені [ст. 5 Закону](#).

Практика АМКУ. Наявність матеріально-технічної бази

У закупівлі [послуг з виміру опору ізоляції UA-2020-07-08-000986-а](#) замовник для підтвердження наявності необхідної матеріально-технічної бази вимагав від учасників обов'язково зазначити інформацію про виробничу базу в районі надання послуг (офісне(- і) приміщення, тощо...), транспортні засоби (не менше 2-х) та вимірювальні прилади, за допомогою яких будуть надаватися послуги.

У своєму висновку колегія АМКУ, зокрема, зазначила: за таких умов взяти участь у закупівлі зможуть лише ті учасники, які мають виробничу базу в районі надання послуг, що є дискримінаційним стосовно інших суб'єктів господарювання, у тому числі скаржника, та зобов'язав замовника внести зміни до тендерної документації.

3.4. Договірна ціна

Договірна ціна – це погоджений замовником кошторис вартості підрядних робіт.

Договірна ціна може бути динамічною чи твердою.

Важливо! Вид договірної ціни є істотною умовою договору, яку не можна змінювати протягом виконання договору.

[Відповідно до п. 21 Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві](#), договірна ціна у договорі підряду визначається на основі кошторису як приблизна або тверда.

Важливо! Договірна ціна вважається твердою, якщо інше не встановлено договором.

[Відповідно до п. 6.3.2. ДСТУ БД.1.1-1:2013 Правила визначення вартості будівництва](#) (надалі – Правила), договірна ціна може встановлюватися за твердим (тверда договірна ціна) та приблизним (динамічна договірна ціна) кошторисом.

Відповідно до п. 6.4.3 Правил, за твердої договірної ціни взаєморозрахунки провадяться на підставі виконаних обсягів робіт та їх вартості, визначеної в договірній ціні.

Відповідно до п. 6.4.4 Правил, за динамічної договірної ціни прямі витрати при визначенні вартості виконаних робіт розраховуються на підставі нормативних витрат трудових і матеріально-технічних ресурсів, виходячи з фізичних обсягів виконаних робіт та уточнених цін ресурсів, прийнятих у договірній ціні.

Компенсація підряднику витрат, спричинених зростанням вартості матеріально-технічних ресурсів, здійснюється у складі вартості цих ресурсів за поточними цінами.

Важливо! Вид договірної ціни та умови покриття додаткових витрат виконавця (інфляційні витрати) впливають на можливість виконання повного обсягу робіт/послуг.

Таблиця 5: Ризики залежно від виду договірної ціни

Динамічна ціна (якщо у складі відсутні кошти на покриття додаткових витрат на інфляцію)	Тверда ціна (якщо у складі відсутні кошти на покриття додаткових витрат на інфляцію на довготривалі роботи)
Демпінг на торгах. Учасник буде впевнений, що занижену ціну він компенсує за рахунок зростання цін на матеріали та ресурси	
Непередбачуване збільшення вартості робіт за об'єктом	Невиконання договору внаслідок збільшення вартості ресурсів для підрядника
Невиконання договору внаслідок постійного зростання загальної вартості робіт	

Практика ДАСУ

Будівництво дитячого дошкільного закладу на 280 місць по вул. Космонавтів, с. Гатне Києво-Святошинського району Київської області (<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2018-01-29-000811-c>).

Порушення у закупівлі:

- 1 У тендерній документації на нове будівництво відсутній кошторис, обсяги робіт, необхідний проєкт та креслення. Натомість у технічному завданні наданий дефектний акт.

- 2 У проєкті договору вид ціни не зазначений. Отже, за замовчуванням ціна вважається твердою. Згодом замовник оприлюднює додаткову угоду, у якій вид ціни вже визначений як динамічний.
- 3 У додатках до договору календарний план виконання робіт – інший, ніж у ТД замовника.
- 4 Замовник не відхилив пропозицію переможця (переможець закупівлі був пов'язаний з іншим учасником закупівлі).

Результат: ціна через придбання додаткових робіт зросла більше ніж удвічі. ДАСУ за результатом моніторингу першої закупівлі виявила такі порушення:

- Невідхилення тендерних пропозицій, які мали бути відхилені відповідно до Закону.
- Укладення з учасником, який став переможцем процедури закупівлі, договору про закупівлю, умови якого не відповідають вимогам тендерної документації та/або тендерної пропозиції переможця процедури закупівлі.

Наразі справу щодо розтрати бюджетних коштів розслідує НАБУ.

Рекомендації замовникам:

- Уважно складати проєкт договору, зазначаючи той вид договірної ціни, який визначено у кошторисі.
- Дотримуватись «Правил визначення вартості будівництва».
- В умовах договору передбачити умови відшкодування підряднику збільшення вартості ресурсів та матеріалів унаслідок інфляційних процесів.

3.5. Закупівля додаткових робіт/послуг

Відповідно до [п. 5 ч. 7 ст. 3 Закону](#), придбання замовником товарів, робіт і послуг, вартість яких дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень та є меншою за вартість, що встановлена у п. 1 та 2 ч. 1 цієї статті, здійснюється без застосування порядку проведення спрощених закупівель, встановленого цим Законом, якщо після укладення договору про закупівлю у замовника виникла необхідність закупівлі додаткових аналогічних робіт чи послуг у того самого учасника. Можливість і умови таких додаткових робіт чи послуг можуть бути передбачені в основному договорі про закупівлю, який укладений за результатами проведення тендеру/спрощеної закупівлі. Закупівля додаткових аналогічних робіт чи послуг у того самого учасника здійснюється протягом трьох років після укладення договору про закупівлю, якщо загальна вартість таких робіт чи послуг не перевищує 50 відсотків ціни основного договору про закупівлю, укладеного за результатами проведення тендеру/спрощеної закупівлі.

Згідно з п. 5 ч. 2 ст. 40 Закону, переговорна процедура закупівлі застосовується замовником як виняток у разі, якщо після укладення договору про закупівлю у замовника виникла необхідність у закупівлі додаткових аналогічних робіт чи послуг у того самого учасника. Можливість і умови таких додаткових робіт чи послуг можуть бути передбачені в основному договорі про закупівлю, який укладений за результатами проведення тендеру. Закупівля додаткових аналогічних робіт чи послуг у того самого учасника здійснюється протягом трьох років після укладення договору про закупівлю, якщо загальна вартість таких робіт чи послуг не перевищує 50 відсотків ціни основного договору про закупівлю, укладеного за результатами проведення тендеру.

Важливо! Умовою закупівлі додаткових робіт є підтвержене експертним звітом коригування проєкту.

Практика ДАСУ

Додаткові роботи: перевищена сума на 50 %. Будівництво дитячого дошкільного закладу на 280 місць по вул. Комонавтів, с. Гатне Києво-Святошинського району Київської області (додаткові роботи) (<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2019-12-13-000507-a>)

За результатом моніторингу закупівлі додаткових робіт ДАСУ виявила порушення законодавства в частині неправомірного обрання та застосування процедури закупівлі.

Наразі справу щодо розтрати бюджетних коштів розслідує НАБУ.

Рекомендації: забезпечити наявність достатнього обґрунтування проведення закупівлі додаткових робіт (коригування проєкту та експертний звіт).

Додаткові роботи: відсутність обґрунтування. Закупівля на додаткові роботи щодо об'єкта «ДСТУ Б,Д,І.І.-11-2013 «Будівництво ясла-садка» по вул. Остапа Вишні, 25 Б, с. Усатове, Біляївського району (коригування проєкту Сада-ясла на 130 місць)» коригування» (<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2021-07-15-002569-c>)

Замовник не розмістив документи, які обґрунтовують необхідність додаткових робіт. Висновок ДАСУ: «Відповідно до п. 8 ч. 6 ст. 40 Закону, повідомлення про намір укласти договір про закупівлю повинно містити обґрунтування застосування переговорної процедури закупівлі, експертні, нормативні, технічні та інші документи, що підтверджують наявність умов застосування переговорної процедури закупівлі. Проте на порушення п. 8 ч. 6 ст. 40 Закону в оприлюдненому замовником повідомленні про намір укласти договір про закупівлю відсутні експертні, нормативні, технічні та інші документи, що підтверджують наявність умов застосування переговорної процедури закупівлі».

4. Ризики при закупівлях товарів для потреб освіти

4.1. Етап планування

Як уже зазначалось вище, від якісного планування залежить те, чи вчасно замовник отримає необхідний товар. Водночас важливо точно розуміти річну потребу, щоб уникнути можливого поділу предмета закупівлі при проведенні закупівель протягом року.

Варто зазначити, що планування – це тільки робота закупівельника. Багато у плануванні залежить від роботи місцевих рад (зокрема, у частині прийняття бюджету) та виконавчої влади в цілому. Часто замовнику доводиться робити закупівлі ще до того, як відповідний орган місцевої влади затвердить бюджет. Такі закупівлі проводяться відповідно до тимчасового кошторису.

4.1.1. Коли поділ не є порушенням

4.1.1.1. Закупівлі на початку року: тимчасовий та постійний кошторис

У роз'ясненні [№ 3304-04/54160-06 від 03.09.2020 р.](#) Мінекономіки розтлумачує питання планування закупівель за постійним та тимчасовим кошторисом.

Зокрема, у роз'ясненні йдеться про те, що Закон не містить обмежень щодо проведення закупівель до затвердження кошторису бюджетної установи, замовник, який є розпорядником бюджетних коштів, (одержувачем бюджетних коштів) може здійснювати закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до тимчасового індивідуального кошторису (тимчасового індивідуального плану використання бюджетних коштів).

Водночас після затвердження та доведення постійного кошторису на рік обрання і проведення способів закупівель проводиться без урахування обсягів закупівель, здійснених відповідно до тимчасового індивідуального кошторису (тимчасового індивідуального плану використання бюджетних коштів), при цьому керуються відповідними вартісними межами, визначеними Законом.

В іншому разі за наявності тимчасового індивідуального кошторису (тимчасового індивідуального плану використання бюджетних коштів) замовник може здійснювати закупівлю планової потреби у товарах, роботах і послугах на рік. При цьому в проєкті договору про закупівлю та договорі про закупівлю такий замовник може визначити умову взяття зобов'язань щодо сплати частини предмета закупівлі в межах доведеної суми в тимчасовому кошторисі та передбачити умову щодо оплати залишку суми договору виключно за наявності коштів згідно з постійним кошторисом (планом використання бюджетних коштів).

На прикладі це означає, що при здійсненні закупівель до затвердження постійного кошторису замовник може:

- запланувати і здійснити закупівлю на суму, затверджену тимчасовим кошторисом;

- запланувати і здійснити закупівлю відповідно до річної потреби в цілому, передбачивши при цьому в договорі про закупівлю зобов'язання щодо оплати частини предмета закупівлі в межах доведеної суми відповідно до тимчасового кошторису, водночас також передбачивши умову щодо оплати залишку суми договору виключно за наявності коштів згідно з постійним кошторисом.

Адаптований для закупівлі товарів приклад з роз'яснення Міністерства економіки України (Мінекономіки):

Річна потреба в закупівлі мийних засобів та засобів для чищення (ДК 021:2015: 39830000-9 Продукція для чищення) управління освіти становить 300 000,00 грн. Відповідно до тимчасового індивідуального кошторису передбачені витрати на вказану закупівлю в розмірі 55 000,00 грн. Решта бюджетних призначень будуть спрямовані після затвердження постійного кошторису.

Отже, з огляду на вищевикладені обставини та враховуючи, що Закон не містить обмежень щодо проведення закупівель до затвердження кошторису бюджетної установи, в зазначеному випадку для здійснення невідкладних потреб на початку року замовник може:

- 1 після складання тимчасового індивідуального кошторису внести до річного плану та провести закупівлю зазначених послуг, зважаючи на річну потребу в закупівлі зазначених товарів, на очікувану вартість 300 000,00 грн, шляхом застосування однієї з процедур закупівель, визначених [ст. 13 Закону](#), та передбачити в договорі про закупівлю зобов'язання щодо оплати частини предмета закупівлі в межах доведеної суми відповідно до тимчасового кошторису, водночас також передбачивши умову щодо оплати залишку суми договору виключно за наявності коштів згідно з постійним кошторисом;
- 2 після складання тимчасового індивідуального кошторису внести до річного плану та провести закупівлю зазначених послуг, зважаючи на суму, що затверджена тимчасовим кошторисом (55 000 грн), шляхом застосування спрощеної закупівлі. Водночас після затвердження та доведення кошторису на рік внести зміни до річного плану та провести закупівлю з урахуванням вартісних меж, визначених Законом, без урахування обсягів закупівель, що були проведені відповідно до фінансування за тимчасовим кошторисом (300 000 грн – 55 000 грн = 245 000 грн), шляхом застосування однієї з процедур закупівель визначених ст.13 Закону.

4.1.1.2. Закупівля на непередбачувані потреби (у т. ч. зекономлені та додатково виділені кошти)

У [роз'ясненні № 3304-04/54160-06 від 03.09.2020 р. Мінекономіки](#) детально пояснює способи закупівель за рахунок додаткових коштів та наводить такі приклади:

ПРИКЛАД 1

Замовником 1-3-ї категорії заплановано та проведено відкриті торги на суму 300 000 грн. Вид предмета – товари. За результатами закупівлі укладено договір про закупівлю на суму 260 000 грн. Розглянемо 3 різні ситуації здійснення нової закупівлі у разі виникнення потреби у замовника, яку він об'єктивно не міг передбачити.

1. Замовник приймає рішення зекономлені за результатами проведення закупівлі кошти направити на додаткову закупівлю того самого товару.
2. Замовнику виділяють додаткові кошти в сумі 20 000 грн, і він приймає рішення зекономлені за результатами проведення закупівлі кошти, а також додатково виділені кошти направити на додаткову закупівлю того самого товару.
3. Укладений договір про закупівлю було розірвано після його часткового виконання на суму 110 000 грн. Замовник приймає рішення зекономлені за результатами проведення закупівлі кошти, додатково виділені кошти в сумі 20 000 грн, а також невикористані кошти, що залишились після розірвання договору, направити на закупівлю того самого товару.

Можливі рішення щодо вибору замовником способів проведення закупівель в даному прикладі з урахуванням зазначених у ньому обставин зображені у таблиці.

Таблиця 6: Можливі варіанти способів проведення закупівель в залежності від суми (приклад 1)

№	Очікувана вартість запланованої закупівлі, тис. грн	Сума договору, тис. грн	Економія (залишок), тис. грн	Додатково виділені кошти, тис. грн	Очікувана вартість нового предмета закупівлі, тис. грн	Способи закупівлі
а	300	260	40	0	40	- з використанням електронної системи закупівель у порядку, затвердженому наказом ДП "ПРОЗОРРО" від 19.03.2019 року № 10 (зі змінами); - з використанням електронних каталогів для закупівлі товарів; - без використання електронної системи закупівель з обов'язковим оприлюдненням в електронній системі закупівель відповідно до ст. 10 Закону звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель
б	300	260	40	20	60	- здійснення спрощених закупівель; - з використанням електронних каталогів для закупівлі товарів (після прийняття відповідної постанови КМУ); - без застосування спрощених закупівель, у випадках, визначених ч. 7 ст. 3 Закону , з обов'язковим оприлюдненням в електронній системі закупівель, відповідно до ст. 10 Закону , звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель

Продовження таблиці 6

№	Очікувана вартість запланованої закупівлі, тис. грн	Сума договору, тис. грн	Економія (залишок), тис. грн	Додатково виділені кошти, тис. грн	Очікувана вартість нового предмета закупівлі, тис. грн	Способи закупівлі
в	300	110	190	20	210	- здійснення процедур закупівель: відкриті торги, торги з обмеженою участю (після введення в дію), конкурентний діалог, переговорна процедура закупівлі

ПРИКЛАД 2

Замовником 1-3-ї категорії оголошено відкриті торги на суму 3 000 000 грн. Вид предмета – товари. Водночас:

- 1 за результатами закупівлі було укладено договір на суму 2 900 000 грн. Замовник приймає рішення зекономлені за результатами проведення закупівлі кошти направити на додаткову закупівлю того самого товару;
- 2 за результатами закупівлі було укладено договір на суму 2 900 000 грн. замовнику виділяють додаткові кошти в сумі 2 000 000 грн, і він приймає рішення зекономлені за результатами проведення закупівлі кошти, а також додатково виділені кошти направити на додаткову закупівлю того самого товару;
- 3 процедуру було відмінено через відхилення всіх тендерних пропозицій. Потреба у закупівлі зазначеного предмета у замовника залишилась. Крім того, на закупівлю аналогічного товару було виділено додаткові кошти у розмірі 2 000 000 грн. Замовник приймає рішення невикористані кошти, що залишились після проведеної закупівлі, а також додатково виділені кошти направити на додаткову закупівлю того самого товару. (Офіційний курс євро, визначений НБУ на час прийняття замовником рішення щодо проведення додаткової закупівлі становив 30,50 грн).

Аналогічно наводимо в табличному вигляді можливі рішення щодо вибору замовником способів проведення закупівель в даному прикладі з урахуванням зазначених в ньому обставин.

Таблиця 7: Можливі варіанти способів проведення закупівель в залежності від суми (приклад 2)

№	Очікувана вартість запланованої закупівлі, тис. грн	Сума договору, тис. грн	Економія (залишок), тис. грн	Додатково виділені кошти, тис. грн	Очікувана вартість нового предмета закупівлі, тис. грн	Способи закупівлі
а	3 000	2 900	100	0	100	- здійснення спрощених закупівель ; - з використанням електронних каталогів для закупівлі товарів (після прийняття відповідної постанови КМУ); - без застосування спрощених закупівель, у випадках, визначених ч. 7 ст. 3 Закону , з обов'язковим оприлюдненням в електронній системі закупівель, відповідно до ст. 10 Закону , звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель
б	3 000	2 900	100	2 000	2 100	- здійснення процедур закупівель: відкриті торги, торги з обмеженою участю (після введення в дію), конкурентний діалог, переговорна процедура закупівлі
в	3 000	-	3 000	2 000	5 000	- здійснення конкурентних процедур закупівель із застосуванням положень ч. 3 ст. 10 Закону або переговорна процедура закупівлі

ПРИКЛАД 3

Замовником 1-3-ї категорії заплановано та проведено відкриті торги з публікацією англійською мовою на суму 5 000 000 грн. Вид предмета – товари. За результатами закупівлі укладено договір про закупівлю на суму 4 850 000 грн. Водночас:

- 1 зекономлені за результатами проведення закупівлі кошти було вирішено направити на додаткову закупівлю того самого предмета закупівлі;
- 2 зекономлені за результатами проведення закупівлі кошти, а також додатково виділені кошти в сумі 100 000 грн було вирішено направити на додаткову закупівлю того самого предмета закупівлі.

У таблиці наводимо можливі рішення щодо вибору замовником способів проведення закупівель у даному прикладі з урахуванням зазначених у ньому обставин.

Таблиця 8: Можливі варіанти способів проведення закупівель в залежності від суми (приклад 3)

№	Очікувана вартість запланованої закупівлі, тис. грн	Сума договору, тис. грн	Економія (залишок), тис. грн	Додатково виділені кошти, тис. грн	Очікувана вартість нового предмета закупівлі, тис. грн	Способи закупівлі
a	5 000	4 850	150	0	150	- здійснення спрощених закупівель; - з використанням електронних каталогів для закупівлі товарів (після прийняття відповідної постанови КМУ); - без застосування спрощених закупівель, у випадках, визначених ч. 7 ст. 3 Закону , з обов'язковим оприлюдненням в електронній системі закупівель, відповідно до ст. 10 Закону , звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель
б	5 000	4 850	150	100	250	- здійснення процедур закупівель: відкриті торги, торги з обмеженою участю (після введення в дію), конкурентний діалог, переговорна процедура закупівлі

ПРИКЛАД 4

Замовником 1-3-ї категорії було заплановано та проведено спрощену закупівлю на суму 180 000 грн. Вид предмета – товари. Водночас:

- 1 за результатами закупівлі укладено договір про закупівлю на суму 150 000 грн. Замовник приймає рішення зекономлені за результатами проведення закупівлі кошти направити на додаткову закупівлю того самого товару;
- 2 за результатами закупівлі укладено договір про закупівлю на суму 150 000 грн. Замовнику виділяють додаткові кошти в сумі 100 000 грн, і він приймає рішення зекономлені за результатами проведення закупівлі кошти, а також додатково виділені кошти направити на додаткову закупівлю того самого товару;
- 3 спрощену закупівлю відмінено через відсутність пропозицій учасників для участі в ній. Потреба у закупівлі зазначеного предмета у замовника залишилась. Крім того, на закупівлю аналогічного товару було виділено додаткові кошти у розмірі 30 000 грн. Замовник приймає рішення невикористані кошти, що залишились після проведеної закупівлі, а також додатково виділені кошти направити на додаткову закупівлю того самого товару.

У таблиці наводимо можливі рішення щодо вибору замовником способів проведення закупівель у даному прикладі з урахуванням зазначених у ньому обставин.

Таблиця 9: Можливі варіанти способів проведення закупівель в залежності від суми (приклад 4)

№	Очікувана вартість запланованої закупівлі, тис. грн	Сума договору, тис. грн	Економія (залишок), тис. грн	Додатково виділені кошти, тис. грн	Очікувана вартість нового предмета закупівлі, тис. грн	Способи закупівлі
а	180	150	30	0	30	- з використанням електронної системи закупівель у порядку, затвердженому наказом ДП "ПРОЗОРРО" від 19.03.2019 року № 10 (зі змінами); - з використанням електронних каталогів для закупівлі товарів; - без використання електронної системи закупівель з обов'язковим оприлюдненням в електронній системі закупівель, відповідно до ст. 10 Закону, звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель
б	180	150	30	100	130	- здійснення спрощених закупівель; - з використанням електронних каталогів для закупівлі товарів (після прийняття відповідної постанови КМУ); - без застосування спрощених закупівель, у випадках, визначених ч. 7 ст. 3 Закону, з обов'язковим оприлюдненням в електронній системі закупівель, відповідно до ст. 10 Закону, звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель
в	180	-	180	30	210	- здійснення процедур закупівель: відкриті торги, торги з обмеженою участю (після введення в дію), конкурентний діалог, переговорна процедура закупівлі

ПРИКЛАД 5

Замовником 1-3-ї категорії було заплановано закупівлю товарів на суму 45 000 грн. Вид предмета – товари. Після укладення договору на зазначену суму замовником оприлюднено в системі звіт про договір про закупівлю, укладений без використання електронної системи закупівель. Замовник приймає рішення направити на закупівлю того самого товару додатково виділені кошти в сумі:

- 1 10 000 грн;
- 2 60 000 грн;
- 3 170 000 грн.

У таблиці наводимо можливі рішення щодо вибору замовником способів проведення закупівель у даному прикладі з урахуванням зазначених у ньому обставин.

Таблиця 10: Можливі варіанти способів проведення закупівель в залежності від суми (приклад 5)

№	Очікувана вартість запланованої закупівлі, тис. грн	Сума договору, тис. грн	Економія (залишок), тис. грн	Додатково виділені кошти, тис. грн	Очікувана вартість нового предмета закупівлі, тис. грн	Способи закупівлі
a	45	45	0	10	10	- з використанням електронної системи закупівель у порядку, затвердженому наказом ДП "ПРОЗОРРО" від 19.03.2019 року № 10 (зі змінами); - з використанням електронних каталогів для закупівлі товарів; - без використання електронної системи закупівель з обов'язковим оприлюдненням в електронній системі закупівель, відповідно до ст. 10 Закону , звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель
б	45	45	0	60	60	- здійснення спрощених закупівель; - з використанням електронних каталогів для закупівлі товарів (після прийняття відповідної постанови КМУ); - без застосування спрощених закупівель, у випадках, визначених ч. 7 ст. 3 Закону , з обов'язковим оприлюдненням в електронній системі закупівель, відповідно до ст. 10 Закону , звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель

Продовження таблиці 10

№	Очікувана вартість запланованої закупівлі, тис. грн	Сума договору, тис. грн	Економія (залишок), тис. грн	Додатково виділені кошти, тис. грн	Очікувана вартість нового предмета закупівлі, тис. грн	Способи закупівлі
в	45	45	0	170	170	<ul style="list-style-type: none"> - здійснення спрощених закупівель; - з використанням електронних каталогів для закупівлі товарів (після прийняття відповідної постанови КМУ); - без застосування спрощених закупівель, у випадках, визначених ч. 7 ст. 3 Закону, з обов'язковим оприлюдненням в електронній системі закупівель, відповідно до ст. 10 Закону, звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель

Отже, закупівля на непередбачувані кошти (у т. ч. зекономлені, додатково виділені кошти) планується та проводиться відповідно до новоствореного рядка плану, а вид закупівлі обирається відповідно до очікуваної вартості цієї закупівлі.

5. Технічна специфікація

Якісно описана технічна документація є запорукою отримання якісних товарів. Водночас при складанні технічних умов важливо уникати дискримінаційних вимог.

Основними ризиками на етапі складання технічної частини тендерної документації є:

1 За наявності дискримінаційних вимог:

Затягування закупівлі внаслідок оскарження.

Затягування закупівлі внаслідок відсутності достатньої кількості пропозицій.

Завищена ціна договору внаслідок відсутності конкуренції.

2 У разі неякісно складеного технічного завдання основний ризик – отримання товарів, які не відповідають вимогам замовника.

Для уникнення дискримінаційних вимог важливо не зазначати в описі товарів, які планує придбати замовник, технічних характеристик, що відповідають товару лише 1 виробника, та не вимагати необов'язкових сертифікатів і дозволів.

Практика АМКУ. Сертифікати

Закупівля [UA-2020-06-30-004988-a](#) на навчальні засоби (навчальні засоби для оснащення кабінетів початкових класів) ДК 021:2015: 80520000-5.

У тендерній документації замовника передбачене надання учасником чинного на дату розкриття пропозиції сертифіката управління якістю ISO 9001:2015 на кабінет початкових класів, виданого на виробника товару.

Колегія АМКУ зобов'язала замовника внести зміни у тендерній документації в цій частині.

Практика АМКУ. Технічні вимоги. Невідповідність чинним нормам

Закупівля [UA-2021-02-05-003287-b](#) «Паливні брикети з деревини».

Відповідно до вимог до предмета закупівлі (технічні, якісні та кількісні характеристики), технічні, якісні характеристики товару, що пропонується для постачання, повинні підтверджуватися оригіналом або нотаріально звіреною копією протоколу випробувань, який має бути виданий у 2020-2021 р. акредитованою лабораторією. Протокол випробування повинен містити інформацію про результати випробувань брикетів з деревини і обов'язково включати такі показники, як зольність, вологість, теплота згоряння, щільність.

Відповідно до додатку 5 документації, що містить технічні вимоги – назва товару (або еквівалент): паливні брикети з деревини; технічні характеристики: зольність – не більше 0,5 %; вологість – не більше 2,3 %; нижча теплота згоряння на робочий стан палива – не менше 4500 ккал/кг; щільність – не менше ніж 1400 кг/см³; сировина – деревина з твердих порід; фасування – 45-50 кг (наповнені мішки повинні бути зашиті).

Слід зазначити, що ДСТУ 8358:2015 містить наступні технічні вимоги (нормативи для I групи якості): вологість – не більше 10 %; зольність – не більше 1,0 %; найнижча питома теплота згоряння робочої маси брикету – не менше 17,5 МДж/кг; щільність – не менше 1100 кг/куб. м.

Документація не узгоджується з ДСТУ 8358:2015.

Колегія АМКУ зобов'язала замовника внести зміни у тендерну документацію в цій частині.

Практика АМКУ. Підтвердження наявності необхідної кількості товару на складі

Номер оголошення про проведення [UA-2021-02-01-007596-a](#) на вугілля кам'яне.

Згідно з тендерною документацією, для підтвердження відповідності товару встановленим якісним, технологічним та фізико-механічним показникам учасники повинні надати у складі тендерної пропозиції в електронному вигляді через електронну систему закупівель такі документи, зокрема, інформацію про наявність на складі товару, що пропонується до постачання, із зазначенням місцезнаходження складу.

Відповідно до рішення АМКУ, дії замовника в частині встановлення у документації наведених вище вимог порушують вимоги [ч. 4 ст. 5](#) та [ч. 4 ст. 22 Закону](#), якими передбачена недискримінація учасників, а також права та законні інтереси скаржника, пов'язані з його участю у процедурі закупівлі, та принципи недискримінації.

Практика АМКУ. Підходить товар лише одного виробника

Закупівля [UA-2020-07-28-008569-c](#) (Комп'ютерне обладнання (Навчальні комп'ютерні комплекси))

У тендерній документації передбачене надання учасниками копії свідоцтва про визнання відповідності педагогічним вимогам на системні блоки та монітори, дійсного на дату розкриття кваліфікаційних пропозицій.

Відповідно до рішення АМКУ, взяти участь у процедурі закупівлі зможуть лише ті учасники, які запропонують продукцію конкретного виробника, що є дискримінаційним стосовно інших суб'єктів господарювання. Замовника зобов'язали внести зміни в цій частині.

Для уникнення ризику отримання неякісного товару замовнику варто ретельно складати технічні вимоги, уникаючи при цьому вимог, які можуть штучно обмежувати конкуренцію.

6. Кваліфікаційні критерії

Основним ризиком при складанні кваліфікаційних критеріїв є затягування закупівлі через наявність дискримінаційних вимог. Також наслідками таких вимог будуть ризик завищеної вартості договору через відсутність конкуренції та визнання торгів такими, що не відбулись.

Для уникнення ризику замовнику варто уникати дискримінаційних вимог тендерної документації.

Приклади рішень АМКУ, наведені у розділі 3.3. цього poradnika, релевантні і для закупівель товарів.

7. Ціна договору та зміна ціни за одиницю

Відповідно до [ч. 4 ст. 41 Закону](#), умови договору про закупівлю не повинні відрізнятися від змісту тендерної пропозиції/пропозиції за результатами електронного аукціону (у тому числі ціни за одиницю товару) переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі або узгодженої ціни пропозиції учасника у разі застосування переговорної процедури, крім випадків визначення грошового еквівалента зобов'язання в іноземній валюті та/або випадків перерахунку ціни за результатами електронного аукціону в бік зменшення ціни тендерної пропозиції/пропозиції учасника без зменшення обсягів закупівлі.

Відповідно до [ч. 5 ст. 41 Закону](#), істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадків:

- 1 зменшення обсягів закупівлі, зокрема з урахуванням фактичного обсягу видатків замовника;
- 2 збільшення ціни за одиницю товару до 10 відсотків пропорційно збільшенню ціни такого товару на ринку в разі коливання ціни такого товару на ринку за умови, що така зміна не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю, – не частіше ніж один раз на 90 днів з моменту підписання договору про закупівлю/внесення змін до такого договору щодо збільшення ціни за одиницю товару. Обмеження щодо строків зміни ціни за одиницю товару не застосовується у випадках зміни умов договору про закупівлю бензину та дизельного пального, природного газу та електричної енергії;
- 3 покращення якості предмета закупівлі за умови, що таке покращення не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю;
- 4 продовження строку дії договору про закупівлю та строку виконання зобов'язань щодо передачі товару, виконання робіт, надання послуг у разі виникнення документально підтверджених об'єктивних обставин, що спричинили таке продовження, у тому числі обставин непереборної сили, затримки фінансування витрат замовника, за умови, що такі зміни не призведуть до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю;

- 5 погодження зміни ціни в договорі про закупівлю в бік зменшення (без зміни кількості (обсягу) та якості товарів, робіт і послуг), у тому числі у разі коливання ціни товару на ринку;
- 6 зміни ціни в договорі про закупівлю у зв'язку зі зміною ставок податків і зборів та/або зміною умов щодо надання пільг з оподаткування – пропорційно до зміни таких ставок та/або пільг з оподаткування;
- 7 зміни встановленого згідно із законодавством органами державної статистики індексу споживчих цін, зміни курсу іноземної валюти, зміни біржових котирувань або показників Platts, ARGUS регульованих цін (тарифів) і нормативів, що застосовуються в договорі про закупівлю, у разі встановлення в договорі про закупівлю порядку зміни ціни;
- 8 зміни умов у зв'язку із застосуванням положень частини шостої цієї статті.

Як діяти замовнику в разі коливання ціни товару? Як підтвердити таке коливання ціни на ринку?

Відповідь можемо знайти у [постанові Верховного Суду в судовій справі № 912/1580/18](#).

Позиція прокуратури: зміна ціни призвела до перевитрати бюджетних коштів, оскільки за ті самі кошти замовник отримав набагато менший обсяг природного газу. Проте зміна ціни за одиницю товару, що встановлена у договорі за наслідками публічних закупівель, може змінюватися не більше ніж на 10 відсотків у разі коливання ціни такого товару на ринку. Водночас, оцінюючи зазначену стороною договору підставу для зміни ціни (відповідач-1 – коливання ціни на ринку), суди обох інстанцій правильно виходили з того, що існування обставин, які є підставою для зміни ціни товару, має бути доведено належними та допустимими доказами та такі коливання ціни товару на ринку повинні бути наявні саме на момент внесення таких змін.

Судами з'ясовано, що Додатковою угодою № 1 змінено ціну з 02.10.2017 на підставі фактографічної довідки Торгово-промислової палати України щодо вартості природного газу на ринку України від 27.09.2017 за № 3020/08.0-7.3, у якій зазначено, що з 01.10.2017 ціна за 1000 тис. м. куб. газу складає 9016,80 грн з ПДВ; Додатковою угодою № 2 змінено ціну з 06.10.2017 на підставі експертного висновку Черкаської Торгово-промислової палати від 05.10.2017 за № О-907, яким встановлено, що згідно інформації мережі Інтернет станом на жовтень 2017 діапазон вартості 1000 м. куб. газу складає 9016,00 – 9347,52 грн з ПДВ; Додатковою угодою № 3 відбулася зміна ціни з 30.10.2017 на підставі того ж висновку Черкаської торгово-промислової палати від 05.10.2017 за № О-907; Додатковою угодою № 4 відбулася зміна ціни з 01.11.2017 на підставі фактографічної довідки Торгово-промислової палати України від 25.10.2017 за № 3383/08.0-7.3, у якій зазначено, що з 01.11.2017 ціна за 1000 тис. м. куб. газу складає 9692,40 грн з ПДВ; Додатковою угодою № 5 відбулася зміна ціни з 01.11.2017 на підставі довідки Торгово-промислової палати України від 22.11.2017 за № 3732/08.0-7.3, у якій зазначено, що з 01.12.2017 ціна за 1000 тис. м. куб. газу складає 9918,00 грн з ПДВ.

Позиція Верховного Суду: оскільки законодавством у сфері публічних закупівель конкретну особу, наділену повноваженнями надавати інформацію на підтвердження коливання ціни товару на ринку, не визначено, то з огляду на норми чинного законодавства до суб'єктів надання такої інформації можна віднести, зокрема, Державну службу статистики України, на яку [постановою КМУ від 10.09.2014 № 442 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади»](#) покладено функцію з контролю за цінами в частині здійснення моніторингу динаміки цін (тарифів) на споживчому ринку; державне підприємство «Державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків», яке на замовлення суб'єкта господарювання виконує цінові/товарні експертизи, зокрема, щодо відповідності ціни договору наявній кон'юктурі певного ринку товарів; Торгово-промислової палати України, яка у межах власних повноважень надає послуги щодо цінової інформації.

Отже, довідки та експертні висновки Торгово-промислової палати України можуть використовуватися для підтвердження коливання ціни товару на ринку.

Водночас Верховним Судом визначено, що надані постачальником довідки та висновки не можуть вважатись належними та допустимими доказами на підтвердження факту коливання ціни на товар. Так, у документі, який видає компетентна організація, має бути зазначена чинна ринкова ціна на товар і її порівняння з ринковою ціною станом на дату, з якої почалися змінюватися ціни на ринку, як у бік збільшення, так і в бік зменшення (тобто наявності коливання). Необхідність зазначення такої інформації зумовлюється також тим, що у випадку коливання цін зміни до договору про закупівлю вносяться з урахуванням показників коливання цін, які стали підставою для здійснення попередніх змін до договору. Кожна зміна до договору має містити окреме документальне підтвердження. Документ про зміну ціни повинен містити належне підтвердження викладених у ньому даних, проведених досліджень коливання ринку, джерел інформації тощо.

Отже, не залежно від того, який орган видав документ про коливання ціни, у ньому обов'язково має бути інформація про чинну ринкову ціну на товар і її порівняння з ринковою ціною станом на дату, з якої почалися змінюватися ціни на ринку, як у бік збільшення, так і в бік зменшення (тобто наявності коливання).

8. Аномально низька ціна тендерної пропозиції

Відповідно до [п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону](#), **аномально низька ціна тендерної пропозиції** (далі – аномально низька ціна) – ціна/приведена ціна найбільш економічно вигідної тендерної пропозиції за результатами аукціону, яка є меншою на 40 або більше відсотків від середньоарифметичного значення ціни/приведеної ціни тендерних пропозицій інших учасників на початковому етапі аукціону та/або є меншою на 30 або більше відсотків від наступної ціни/приведеної ціни тендерної пропозиції за результатами проведеного електронного аукціону. Аномально низька ціна визначається електронною системою закупівель автоматично за умови наявності не менше двох учасників, які подали свої тендерні пропозиції щодо предмета закупівлі або його частини (лота).

Відповідно до [ч. 14 ст. 29 Закону](#), учасник, який надав найбільш економічно вигідну тендерну пропозицію, що є аномально низькою, повинен надати протягом одного робочого дня з дня визначення найбільш економічно вигідної тендерної пропозиції обґрунтування в довільній формі щодо цін або вартості відповідних товарів, робіт чи послуг тендерної пропозиції.

Замовник може відхилити аномально низьку тендерну пропозицію, якщо учасник не надав належного обґрунтування вказаної у ній ціни або вартості, та відхилив аномально низьку тендерну пропозицію у разі ненадходження такого обґрунтування протягом строку, визначеного абзацом першим цієї частини.

Обґрунтування аномально низької тендерної пропозиції може містити інформацію про:

- 1 досягнення економії завдяки застосованому технологічному процесу виробництва товарів, порядку надання послуг чи технології будівництва;
- 2 сприятливі умови, за яких учасник може поставити товари, надати послуги чи виконати роботи, зокрема спеціальну цінову пропозицію (знижку) учасника;
- 3 отримання учасником державної допомоги згідно із законодавством.

Отже, у разі відсутності належного обґрунтування замовник може відхилити пропозицію, ціна якої визначена системою як аномально низька.

Практика АМКУ

Закупівля [UA-2020-07-31-000558-c](#) на Телевізійне й аудіовізуальне обладнання

Як обґрунтування аномально низької ціни тендерної пропозиції учасник зазначив, що є ексклюзивним партнером виробника та йому надана ексклюзивна ціна на вказаний товар, який пропонується учасником у його тендерній пропозиції. Також учасником наданий авторизаційний лист, виданий виробником.

Замовник у протоколі відхилення зазначив, що вказаний авторизаційний лист не містить підтвердження того, що учасник є ексклюзивним партнером та що йому надано право пропонувати ексклюзивну ціну, а учасник не надав обґрунтування вказаної у ній ціни товару.

Колегією АМКУ визначено таке:

Документація не містить окремих вимог до порядку обґрунтування аномально низької тендерної пропозиції та вимог щодо підтвердження ексклюзивного партнерства учасників з виробниками. Також колегія зазначає, що вимоги [ч. 14 ст. 29 Закону](#) визначають саме можливість, а не обов'язок наводити в обґрунтуванні аномально низької тендерної пропозиції інформацію, зазначену в абзацах третьому – шостому ч. 14 ст. 29 Закону.

Враховуючи наведене, пропозиція скаржника була неправомірно відхилена замовником з наведеної вище підстави.

ВИСНОВОК: перелік інформації, визначений [ч. 14 ст. 29 Закону](#), не є вичерпним, учасники можуть надавати й іншу інформацію на підтвердження аномально низької ціни.

9. Нецінові критерії

Як і під час визначення кваліфікаційних критеріїв, при визначенні нецінових критеріїв оцінки основним ризиком є затягування закупівлі через оскарження в АМКУ внаслідок наявності дискримінаційних умов.

Відповідно до [ч. 3 ст. 29 Закону](#), критеріями оцінки є:

ціна; або

вартість життєвого циклу; або

ціна разом з іншими критеріями оцінки, зокрема: умови оплати, строк виконання, гарантійне обслуговування, передача технології та підготовка управлінських, наукових і виробничих кадрів, застосування заходів охорони навколишнього середовища та/або соціального захисту, які пов'язані із предметом закупівлі.

ВАЖЛИВО! Законом не передбачені інші нецінові критерії, крім зазначених у [ч. 3 ст. 39 Закону](#).

Практика АМКУ

Закупівля послуг з оздоровлення дитячих закладів оздоровлення та відпочинку на узбережжі Чорного моря України [UA-2021-03-16-007514-с](#).

Як нецінові замовник визначив такі критерії оцінки:

- місцезнаходження закладу відносно моря;
- наявність сучасної зони активного відпочинку (гімнастичне містечко, мотузковий парк, скеледром, смуга перешкод, лазертаг арена або лазерний пейнтбол тощо);
- наявність футбольного поля;
- наявність сучасної зони творчого дозвілля (тематичних класів, студій та майстерень, танцювальний зал, обладнаний хореографічним верстатом і дзеркалами, медіапростір, обладнаний аудіосистемою JBL, світловим лазерним шоу, бездротовою аудіоапаратурою тощо);
- наявність майданчика для єдиноборств (татамі, килим тощо) та боксерського рингу.

Своїм рішенням колегія АМКУ зобов'язала замовника внести зміни до тендерної документації в цій частині.

Як обґрунтування такого рішення колегія зазначила таке: «Закон не містить таких критеріїв оцінки, як «місцезнаходження закладу відносно моря»; «наявність сучасної зони активного відпочинку (гімнастичне містечко, мотузковий парк, скеледром, смуга перешкод, лазертаг арена або лазерний пейнтбол тощо); «наявність футбольного поля»; «наявність сучасної зони творчого дозвілля (тематичних класів, студій та майстерень, танцювальний зал, обладнаний хореографічним верстатом і дзеркалами, медіапростір, обладнаний сучасними аудіосистемами, світловим лазерним шоу, бездротовою аудіоапаратурою тощо)».

Крім того, слід зазначити, що предметом закупівлі є саме послуги з оздоровлення дитячих закладів оздоровлення та відпочинку на узбережжі Чорного моря України (ДК 021:2015:55240000-4 – Послуги центрів і будинків відпочинку)».

Відповідно до [ч. 4 ст. 29 Закону](#), у разі застосування критерію оцінки вартості життєвого циклу до цього критерію, крім ціни товару (роботи, послуги), може включатися один або декілька критеріїв витрат замовника протягом життєвого циклу товару (товарів), роботи (робіт) або послуги (послуг), а саме витрати, пов'язані з:

використанням товару (товарів), роботи (робіт) або послуги (послуг), зокрема споживання енергії та інших ресурсів;

технічним обслуговуванням;

збором та утилізацією товару (товарів);

впливом зовнішніх екологічних чинників протягом життєвого циклу товару (товарів), роботи (робіт) або послуги (послуг), у разі якщо їхня грошова вартість може бути визначена, зокрема вплив викидів парникових газів, інших забруднюючих речовин, та інші витрати, пов'язані зі зменшенням впливу на навколишнє середовище (довкілля).

У разі застосування критерію оцінки вартості життєвого циклу, всі його складові не повинні містити вимог, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників.

Відповідно до [ч. 8 ст. 29](#), якщо для визначення найбільш економічно вигідної тендерної пропозиції/пропозиції, крім ціни, замовником застосовуються інші критерії оцінки, у тендерній документації/оголошенні про проведення спрощеної закупівлі визначається їх вартісний еквівалент або питома вага цих критеріїв у загальній оцінці тендерних пропозицій/пропозицій. **Питома вага цінового критерію не може бути нижчою ніж 70 відсотків**, крім випадків застосування процедури конкурентного діалогу.

ВАЖЛИВО! Замовник має зазначити інформацію про перелік критеріїв оцінки із зазначенням питомої ваги кожного критерію не тільки в електронних полях, а й у складі оголошення про проведення спрощеної закупівлі та у тендерній документації при проведенні відкритих торгів.

10. Право учасників на виправлення невідповідностей

Відповідно до [ч. 16 ст. 29 Закону](#), якщо замовником під час розгляду тендерної пропозиції учасника виявлено невідповідності в інформації та/або документах, що подані учасником у тендерній пропозиції та/або подання яких вимагались тендерною документацією, він розміщує у строк, який не може бути меншим ніж два робочі дні до закінчення строку розгляду тендерних пропозицій, повідомлення з вимогою про усунення таких невідповідностей в електронній системі закупівель.

Замовник розміщує повідомлення з вимогою про усунення невідповідностей в інформації та/або документах:

- 1 що підтверджують відповідність учасника процедури закупівлі кваліфікаційним критеріям відповідно до [ст. 16 цього Закону](#);
- 2 на підтвердження права підпису тендерної пропозиції та/або договору про закупівлю.

Повідомлення з вимогою про усунення невідповідностей повинно містити таку інформацію:

- 1 перелік виявлених невідповідностей;
- 2 посилання на вимогу (вимоги) тендерної документації, щодо якої (яких) виявлені невідповідності;
- 3 перелік інформації та/або документів, які повинен подати учасник для усунення виявлених невідповідностей.

Замовник не може розміщувати щодо одного й того ж учасника процедури закупівлі більш ніж один раз повідомлення з вимогою про усунення невідповідностей в інформації та/або документах, що подані учасником у тендерній пропозиції, крім випадків, пов'язаних з виконанням рішення органу оскарження.

ВАЖЛИВО:

- Така норма не стосується спрощених закупівель.
- Право на виправлення помилок одному учаснику можна надати лише 1 раз.
- Закон наводить виключний перелік документів, невідповідності у яких можна виправити. Не можна надавати учасникам право усунути невідповідності у документах за [ст. 17](#) та/або технічних вимогах до предмета закупівлі.

Кампанія «Освіта в нових громадах від А до Я» для голів та управлінців освітою новоутворених та реорганізованих громад

Швейцарсько-український проєкт DECIDE разом з Міністерством освіти і науки України, Міністерством розвитку громад та територій України та Всеукраїнською асоціацією ОТГ ініціював широку консультаційно-дорадчу кампанію для голів та управлінців освітою з новоутворених та реорганізованих територіальних громад «Освіта в нових громадах від А до Я».

На novihromady.decide.in.ua Ви можете ознайомитись із серією poradників, відеоінструкцій, інфографіки та чек-листів, а також зареєструватись на вебінари та консультативні сесії, дізнатися про кращі практики спроможних громад щодо розвитку ефективної системи управління освітою.

Матеріали кампанії присвячені питанням формування органів управління освітою, фінансів, управління мережею закладів освіти, міжмуніципального співробітництва, стратегічного планування та комунікацій з громадськістю.

Кампанія «Освіта в нових громадах від А до Я» – швидка експертна допомога для новоутворених та реорганізованих громад!

Створено в рамках Швейцарсько-українського проєкту DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти», який упроваджується Консорціумом ГО DOCCU та PH Zurich за підтримки Швейцарії, представленої Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва (SDC)

